

Agenda

Recente publicaties

- *Advies Naar doelmatiger onderwijs* (13 november 2009)
- *Verkenning Ontwikkelingsrichtingen voor het mbo* (23 november 2009)
- *Advies De weg naar de hogeschool* (30 november 2009)

Binnenkort verwacht

Voor het eerste kwartaal 2010 staan adviezen op het programma over o.a. de onderwerpen:

- onderwijsondersteuning
- onderwijs en gedragsproblemen
- maatschappelijke achterstanden van de toekomst
- de positie van ouders in het onderwijs
- vroege selectie

De adviesvragen worden gepubliceerd op www.onderwijsraad.nl > actueel > agenda zodra deze bij de Onderwijsraad bekend zijn.

Voorwoord

De raad heeft twee adviezen over het mbo uitgebracht.

Een advies waarin de ontwikkelingsrichtingen van het mbo zijn aangegeven. Een van de richtingen houdt in dat er (weer) combinaties gemaakt worden tussen

mbo en havo/vwo. Andere landen kennen bijvoorbeeld een handelsgymnasium of een lycée technologique.

Ook in Nederland is een havo/vwo-bovenbouw met een beroepsgerichte component goed mogelijk. Het andere advies, *De weg naar de hogeschool*, gaat over de doorstroming van mbo naar hbo. De doorstromende mbo'ers lijken veel op de doorstromende havo'ers. In beide gevallen adviseert de raad aan de staatssecretaris een zo goed mogelijke aansluiting op de hogeschool.

Doelmatigheid lijkt een zaak voor managers en bestuurders. Maar is het alleen een zaak voor managers en bestuurders? Hebben leraren ook iets aan kennis over doelmatigheid? De raad geeft in zijn advies *Naar doelmatiger onderwijs* aan dat kennis van doelmatigheid niet beperkt moet blijven tot managers en bestuurders, ook leraren hebben hier baat bij. Een standpunt dat duidelijk niet door iedereen wordt gedeeld. Tijdschrijven – in de media een geliefd onderwerp – is daarvan maar een klein onderdeel. Altijd leerzaam om een aantal dagen 's avonds een kwartiertje na te gaan hoe de dagen zijn besteed en dat te bespreken met een paar nabije collega's. Ook in de media uitvergroet is het klaslokaal van 70 leerlingen. Natuurlijk gaat het niet om het klaslokaal maar om een organisatie-eenheid van 70 leerlingen en hun leraren. Het mbo en het vmbo kennen hiervan goede voorbeelden. Je zou wensen dat het mbo en het vmbo bij de media meer bekendheid hadden. Doelmatigheid is tot nu toe niet het ding van leraren, daarom richt het advies zich op versterking van het doelmatigheidsbesef. Zoiets kan mede de afstand tussen managers en leraren helpen overbruggen.

Fons van Wieringen,
voorzitter

De Onderwijsraad bestaat negentig jaar. Onderdeel van de jubileumactiviteiten zijn twee debatten: één in Tilburg en één in Utrecht. Beide gaan over de vraag hoe de samenleving het onderwijs meer kan 'koesteren' en hoe maatschappelijke voor-

hoedes daarin het voortouw kunnen nemen. Hieronder volgt een verslag van het debat in Utrecht. Het Tilburgse debat werd in de vorige nieuwsbrief beschreven. Meer informatie is te vinden via www.onderwijsraad.nl.

Wie vervangt de pastoor?

Nog niet zo lang geleden kregen plattelandskinderen die goed konden leren een duwtje in de rug van de pastoor of dominee. De geestelijke wees de ouders erop dat doorleren goed was voor hun kind. Dat deed hij vanuit een verantwoordelijkheidsgevoel voor de jongere, maar ook voor de samenleving. Tegenwoordig lijkt het bon ton om alleen kritiek te leveren op het onderwijs. Weinigen voelen zich verantwoordelijk voor het opleiden van jongeren. De Onderwijsraad wil dat maatschappelijke voorhoedes het onderwijs opnieuw 'koesteren'.

We verwachten veel van het onderwijs, niet alleen op het gebied van kennis, maar ook van burgerschap. Scholen kunnen hulp gebruiken bij het toenemend aantal taken dat de samenleving hun oplegt. Hoe is die hulp van buitenaf – om te beginnen van mensen uit maatschappelijke voorhoedes – te organiseren? Deze vraag stond centraal in het Utrechtse debat in oktober. Het werd prikkelend geleid door hoogleraar Theo Camps, bestuursvoorzitter van de Berenschot Groep en zelf door de pastoor "onder de koe vandaan getrokken".

Welbegrepen eigenbelang

Rien Nagel, directeur van de Rabobank Utrecht, geeft een voorzet voor de discussie. "Wij hadden een tijdje last van brommerjeugd die rondhing voor ons pand op Kanaleneiland. Onze medewerkers moesten onder begeleiding naar hun auto. Toen hebben wij onze maatschappelijke betrokkenheid getoond vanuit een welbegrepen eigenbelang. We hebben honderden stages geworven voor die brommerhelden. Dat ging uitstekend vanuit een netwerk van ondernemers. En toen liep het spaak op de uitvoering in de scholen. Vooral de roc's slaagden er niet in voldoende stagiaires te leveren."

Daarmee heeft Nagel een belangrijk punt te pakken dat vaker zal terugkeren in het debat: de maatschappelijke voorhoede is best bereid zich in te zetten voor scholen, maar ervaart een mismatch op operationeel niveau.

Morele plicht

Hans Boutellier van het Verwey Jonker Instituut denkt dat er weinig burgers zijn die niet iets voor het onderwijs willen doen. Maar op welke wijze wordt dat interessant voor scholen – gezien het feit dat er al zo veel van ze wordt gevraagd? "Die pastoor opereerde vanuit de verticale structuur van de verzuilde samenleving. Hoe kun je een horizontaal georganiseerde omgeving van de school effectief inzetten?"

Bert van der Roest van FC Utrecht is heel duidelijk over wat hij met zijn voetbalclub wil: een goede wedstrijd spelen. "Als we midden in de samenleving staan krijgen we meer bezoekers, en met meer bezoekers gaan wij beter spelen." FC Utrecht wil daarbij het hooliganprobleem aanpakken.

"We proberen het publiek binnen te krijgen dat wij willen hebben, en dat begint bij het onderwijs." FC Utrecht is onder andere bezig een voorziening op te zetten voor kinderen met een leerachterstand. De club ontvangt ook regelmatig scholen.

Stem verheffen

Er zijn ook andere rollen die de voorhoede kan vervullen. Trude Maas-De Brouwer, verbonden aan de Utrecht Development Board: "Wie verheft zijn stem eens tegen het voortdurende gekanker op onderwijs?" Ze is minder optimistisch dan andere aanwezigen over de bereidheid van individuen om zich in te zetten. "Mensen zeggen toch snel dat het de taak van de overheid is." Dat komt misschien ook doordat plannen implementatiekracht missen, zo erkent ook Maas-De Brouwer. De voorhoede moet niet alleen plannen maken, maar ook zorgen dat ze worden uitgevoerd en blijven draaien.

"Als een project is afgelopen, loopt het vaak weg," beaamt gedeputeerde van de provincie Utrecht Marjan Haak-Griffioen. "Ik zou persoonlijk best van alles willen doen, maar dat kan blijkbaar alleen in projectvorm. Waar is nou de marktplaats waar ik mijn diensten kan aanbieden?" Eva van der Molen van de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht: "Wij hebben daarvoor een projectbureau ingericht bij een van de faculteiten. Dat is bij ons de interface die het contact met de buitenwereld tot stand brengt."

Adopteer een school

"Adopteer een school, zou ik zeggen", zegt Jan Jaap Blüm van Ballast-Nedam. In Amsterdam-West is daadwerkelijk een vmbo-school geadopteerd door onder andere PvdA-coryfee Felix Rottenberg en journaliste Margalith Kleijwegt.

"We hebben honderden stages geworven voor de brommerjeugd. En toen liep het spaak op de uitvoering in de scholen."

Karin Verkerk van de Amarantis Onderwijsgroep (bestuurder van de school) vertelt dat er een samenwerkingsverband van de grond kwam met een heleboel partijen. Inmiddels is het Calvijn met Junior College een succesverhaal.

Voor een goed partnership moeten de partijen zich overgeven. Ans van Hoof van de kinderopvangorganisatie Ludens vindt de vreedzame school een mooi voorbeeld: een programma voor basisscholen dat streeft naar een beter sociaal klimaat. In Overvecht wordt het uitgebreid naar wijken en buurtinstellingen. Van Hoof: "Allerlei participanten formuleren eerst hun visie op opvoeding. Als je afspreekt waar je heen wilt, dan krijgen je plannen een langere adem in de implementatie."

Tegengeluid

Marja Blom van het Bureau Christelijk Onderwijs Utrecht (een koepel van basisscholen) wil een tegengeluid laten horen. Zij zegt: "Soms zie je een verband tussen het aantal projecten dat scholen binnenhalen en het achterblijven van de prestaties. Het kan een vlucht zijn, verlegenheid met je primaire opdracht." De kracht van het programma vreedzame school zit hem volgens haar in de verbondenheid met het kerncurriculum: rekenen, taal en burgerschap. "Kijk naar wat scholen aankunnen met het grote aanbod dat kennelijk om ze heen hangt."

In zijn slotwoord concludeert Fons van Wieringen dat de aanwezigen bereid zijn persoonlijk iets te doen voor scholen. Hun bijdragen aan de school kunnen direct onderdeel zijn van het leerplan of onderdeel uitmaken van het extra-curriculaire aanbod. Als het gaat om een eenduidige interface tussen voorhoedes en de school lijkt een 'maatschappelijk programma' – een maatschappelijk aanbod per school – een aantrekkelijke vorm. Het hoeft niet door leraren worden opgezet, het gaat juist om de bijdragen van externe smaakmakers. Ze melden zich aan: wat kan ik doen in jullie maatschappelijk programma in het komend jaar? De raad gaat zich verder verdiepen in uitwerkingsmogelijkheden, om een helder en compleet beeld voor te stellen aan de minister en het onderwijsveld.

De Katrol heeft de L-FACTOR!

Op 25 november is bekendgemaakt dat het project Heijlplaat studieondersteuning van De Katrol Rotterdam de L-FACTOR heeft gewonnen. De initiatiefneemster Sandra Pardoel kreeg een cheque ter waarde van €10.000,- uit handen van prof.dr. Fons van Wieringen. De prijsuitreiking vond plaats in het Centraal Museum in Utrecht.

Studenten geven via de stichting De Katrol gratis studieondersteuning aan jonge leerlingen uit achterstandsgezinnen in Rotterdam. De studenten nemen de rol op zich van leraar. De methode van De Katrol brengt het leren bij de leerlingen in een achterstandssituatie thuis. Volgens juryvoorzitter Hadassah de Boer zit de bevoegdheid diep verankerd in dit

project, dat doeltreffend is opgezet, uitstraling heeft en navolging verdient.

Overigens verdienen alle genomineerde projecten, en de overige inzendingen voor de L-FACTOR, aandacht en navolging, zo meent de jury. Onderwijsinstellingen kunnen uit de inzendingen inspiratie putten voor de verdere ontwikkeling van onderwijsvormen waarbij leerlingen en studenten bijdragen aan het leren van andere leerlingen en studenten.

Op www.onderwijsraad.nl staat de volledige tekst van het juryrapport, maar is het ook mogelijk te kijken naar een sfeerverslag van de prijsuitreiking en het filmpje van de bustour die de jury maakte langs alle genomineerden.

De L-FACTOR: lesnemer wordt lesgever

De raad heeft zijn 90-jarig bestaan op een bescheiden en voor het onderwijs zinvolle wijze willen vieren. Er zijn 3,7 miljoen leerlingen en studenten. Kunnen die niet meer voor elkaar betekenen? Aanleiding voor de raad de L-FACTOR te organiseren. Een prijsvraag naar activiteiten van scholen waarbij leerlingen en studenten de rol vervullen van docenten. Bijvoorbeeld vmbo-leerlingen die voorlezen bij de kinderopvang, of hogeschoolstudenten die leerlingen in het voortgezet onderwijs bijstaan. Er zijn veel leerlingen en studenten die hun tijd en talent inzetten voor andere leerlingen en studenten. De raad heeft bijna 200 projecten bekeken op deze L-FACTOR. De projecten laten zien dat onderwijs leeft, niet alleen bij leraren maar ook bij leerlingen en studenten die anderen helpen bij het leren.

Ontwikkelingsrichtingen voor het mbo

Op 23 november presenteerde de Onderwijsraad de verkenning *Ontwikkelingsrichtingen voor het middelbaar beroepsonderwijs*. De raad concludeert in deze verkenning dat het mbo erin is geslaagd te voldoen aan de drie-voudige opdracht volgens de Wet educatie en beroepsonderwijs: beroepskwalificatie, doorstroomkwalificatie en burgerschapskwalificatie.

Per kwalificatie zijn er weliswaar knelpunten, maar over het geheel genomen functioneert het systeem goed, ook in internationaal opzicht. Een positief element is de gelijkwaardigheid van de beroeps-

opleidende en de beroepsbegeleidende leerwegen.

De raad denkt dat het mbo zich nog verder kan ontwikkelen en schetst hiervoor drie mogelijke richtingen ter inspiratie: meer verbindingen met het algemeen voortgezet onderwijs, de vorming van sectorale beroepsscholengemeenschappen en het beter benutten van leermogelijkheden in bedrijven met daarbij passende organisatievormen. De keuze voor een bepaalde richting laat de raad echter vooral over aan de afzonderlijke instellingen, mits zij zich minimaal houden aan wat er in de WEB is geformuleerd.

Tijdens een bijeenkomst in het Zoomvlietcollege in Roosendaal werd de verkenning toegelicht door raadslid Fabienne Bont. Het Zoomvlietcollege is – als onderdeel van het ROC West Brabant – in de publicatie opgenomen als praktijkbeschrijving. De reacties op de verkenning waren positief: de aanwezigen vonden de analyse van de raad evenwichtig en herkenbaar. Ook de knelpunten werden gedeeld, zoals het spanningsveld tussen herkenbaar zijn in de regio versus landelijke afspraken met werkgevers of het getouwtrek tussen mbo en hbo wat betreft de associate degree.

Meer informatie: www.onderwijsraad.nl

Naar doelmatiger onderwijs

Het advies *Naar doelmatiger onderwijs* heeft heel wat los gemaakt, zoals u ongetwijfeld zelf ook heeft kunnen constateren. In de media werd vooral veel aandacht geschonken aan 'tijdschrijven' door docenten, en de kritiek concentreerde zich dan ook vooral op dit onderwerp. Tijdschrijven is in de optiek van de raad geen controle-middel, maar een middel tot bezinning op het eigen werk en dat van collega's. Tijd wordt toebedeeld op basis van een schatting. Is die schatting overeenkomstig de tijd die nodig is om een goed resultaat te bereiken? Hoeveel tijd is er werkelijk aan besteed en is het resultaat goed?

In zijn advies heeft de raad antwoord willen geven op de vraag hoe het besef van doelmatigheid kan worden versterkt. De raad doet geen suggesties voor bezuinigingen, wel voorstellen om met de aanwezige

middelen meer te bereiken, zoals minder voortijdige schoolverlaters. De raad geeft vooral verschillende manieren aan om het besef van doelmatigheid binnen scholen te versterken.

Het advies neemt enkele aspecten van het onderwijs onder de loep, steeds met als vraag: draagt dit bij aan doelmatigheidsbesef en doelmatiger onderwijs? Aan bod komen bureaucratie en overhead, maar ook verhoging van het rendement van scholen.

De raad vraagt ook aandacht voor de inrichting van het werk van docenten. Soms is het verstandig te werken met lerarenteams. Zo'n team beslist bijvoorbeeld niet alleen over de inrichting van zijn onderwijs, maar ook over de verdeling van taken, de inzet van mensen en de besteding van geld. Werken in teamverband kan meer

mogelijkheden opleveren om te zoeken naar de beste inzet van middelen en de met dit zoekproces gepaard gaande leermogelijkheden voor leraren te benutten.

Colofon

Redactie

Cindy Rouwhorst en Meile Tamminga

Dit is een uitgave van de Onderwijsraad. De nieuwsbrief verschijnt 3 à 4 keer per jaar en wordt gratis toegestuurd aan relaties van de Onderwijsraad.

Onderwijsraad

Nassaulaan 6
2514 JS Den Haag
Telefoon 070 310 00 00
Fax 070 356 14 74

secretariaat@onderwijsraad.nl
www.onderwijsraad.nl

Druk

DeltaHage, Den Haag

Ontwerp & vormgeving

Balyon, Zoeterwoude

ISSN: 1569-9102